د اتمانخېلو جغرافيه.

جغرافيه د ځايونو مطالعه او د خلکو او دوي چاپيريال ترمنځه اړيکې دي. جغرافيه هغه ساينس دې چې د ځمکې د سطې تشريح سره معامله کوي. دغه شان د وخت د لوی قام پښتون هوم خپله جغرافيه ده او دغه جغرافيه کښې دننه قبيلوي جغرافيې دي. اتمانخېل چې کرړاني قبائل دي چې خپله لويه خاوره جغرافيه لري. اتمانخېل قبائل د پښتنو په لوی کور افغانستان کښې هوم استوګن دي سره سره کښې په د پاکستان د پښتونخوا نه واخله تر بلوچستانه ميشته دي. په پښتونخوا کښې په ډيرو سيمو استوګن دي. په پښتون خواه کښې ديو ځانله علاقه ده او دغه علاقه د انګريز په وخت کښې يو ازاد ځمکه پاتې شوې چې انګريز ورته "انډيپنډينټ اتمانخېل کنټري" ليکلي د ديو علاقه زياتره [illegible] سيندونو په منځ کښې واقع ده. د مشرق خواته د رانېزی او سمه رانېزی تر پولې پورې د سوات د سيند او د پيښور د ضلعې په منځ کښې غزيدلي ده. په دې سيمه کښې اتمانخېل قبائل ميشته دي.

لنډه دا چې اتمانخېل د نن وخت په د مومند په تحصيلونه ميشته دي چې يو ته امبار اتمانخېل وايي او بل ته لمن اتمانخېل يا پړانګ غار وايي دغه تحصيلونه د

Ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

باجوړ او د ملاکنډ د اتمانخېلو سره لګېدلې چې باجوړ طرف ته تر رود پورې دغه علاقه غزېدلې ده. او دغه شان د ملاکنډ هوم. یو خواه د تنګې منډا چارسدې نه دغه مځکه شروع ده چې دغه پوله یې له محمدزو سره ده اود باجوړ د قزافې او دانشکول کلې پورې مځکه او دغه شان د ملاکنډ د کوټ اکرې نه تر هریانکوټه پورې. او دغه علاقایي داتمانخېلو په وړو ځانګو ویشلي شوې.

بل خواه د اتمانخېلو خپله علاقه دا وس وخت د مردان سیمه کښې ده چې بهمرې ځانګه د اتمانخېلو پرې مېشه ده، دغه علاقه دغه سیمه په سنګاوو، کوهې، برمول، میاه خان، پیپل، تر خرکی یادیږي چې مکمل ورکښې اتمانخېل مېشته دي دغه سیمه نه بهر تر لوند خوړه پورې مېشته دي چې ختک ورسره هوم بشمول په لوند خوړ کښې استوګن دي.

بل خواه د دیو سیمه په اورکزی ضلعې کښې هوم ده چې خپله خاوره لري او د اورکزو سره په خواه کښې ژوند کوې او خپله خاوره یې تر ننه ساتلې ده، او پولې د اورکزو سره لري. دغه اصل ټاټوبو نه اتمانخېل قبائل خواره شوې چې نن وخت کښې په دیر کښې لوی علاقې لري چې شمېر یې تر ډیر حده پورې زیات دې اتمانخېل قبائل یو خواه د باجوړ د ترکاڼې قبیلې سره پوله لري بل خواه د امبار طرف ته د مومند قبیلې سره پولې لري او بل اړخ ته یوسفزو سره پولې لري د مردان د سیمې اتمانخېل ګیر

(c) ketabton.com: The Digital Library

چاپېر پولې د خټکو او یوسفزو سره لري او په ډېر په سیمه کښې اتمانخېل خپلې علاقې نن وخت لري چې یه ډېر ځایونو کښې د یوسفزو سره ګډ پراته دي

په کوز وطن بلوچستان کښې په ضلع لورالای کښې هوم میشه دي چې پولې د کاکړو سره لري او څه اتمانخېل د کاکړو سره ګډ پراته دي. د پښتنو به لوی کور افغانستان کښې په ځای ځای په ولایتو کښې میشته دي او ورسره د پښتنو ګن شمېر نورې قبایلي ورسیږي نور اتمانخېل خاوره واره تلې چې سوابې، سوات، شانګله، تر اټکه او بیا تر هیندوستانه خواره شوي.

کوم چې په لوی کور افغانستان کې اباد دي ځای په ځای اتمانخېل شتون لري په دغه اړه محمد حیات خان په خپل کتاب حیات افغانی کې وایي چې

(دی قبیلې ځنی کورونه د کابل په شمال یعنی کوه دامن کې میشته دي ... ددوي یو ښاخ کوچیان دي چې د سړو په مسم کې ننګرهار او په اوړی کې کابل ته راځي).

څه رنګه چې محمد حیات خان ذکر فیو وکړو چې اتمانخېل د کابل په شمال کې استوکن دی خو دغه یوزینی ندی بلکی اتمانخېل د افغانستان په ۱۸ ولایتونو کې ځای پر ځای استوګنه لری.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دویمه برخه

(c) ketabton.com: The Digital Library

.۱۸۴۹

د ۱۸۴۹ کال دا کتوبر په میاشت کې د اسسټنټ کمشنر لیفټیننټ ایچ بی لمسډن لخوا خبر ورکړ شو چې د بایزی د علاقې دا تمانخېلو کلیو په مشبته توګه د ټیکس له ورکولو څخه انکار کړی. او مقامی کوم چې به د انګریز له خواه ټیکس راټولولو هغه ته یې خبرداری ورکړه اتمانخېلو چې دلته به ټیکس هغستلو له نه راځی. دغه خبر د انګریز کمشنر ته وشه چې اتمانخېل د جنګ تیاری کی او له ټیکس ورکولو څخه یې انکار کړی. نه انګریز له دغه خطری لپاره زور راوستو چې اتمانخېل وزوری او ټیکس هغستل تري شروع کړی.

نه دغه وخت اتمانخېلو هوم خپل جنګی تیاری شروع کړو چې ګڼل یې چې دا انګریزان به ضرور له حملی لپاره راځی.

په دغه وخت کې د اتمانخېلو مشری ملکانو کوله چې اصف اتمانخېل د خر کی کلی وون

(c) ketabton.com: The Digital Library

ازاد خان اتمانخېل. قدرت شاه اتمانخېل. محمد علی اتمانخېل او غازی شاه اتمانخېل د برمول . کلی. کرم اتمانخېل او جلاب اتمانخېل د میاه خان کلی. جلال اتمانخېل د سنکاوو کلی او محبوب شاه اتمانخېل او طوطی اتمانخېل د پیپل کلی.

یاده دی وی چې خرکی،میاه خان سنکاوو پیپل کوهی برمول دا اتمانخېلو مشهور کلی دی چې نن سبا د تحصیل کاټلنګ مردان په حصه کې شمیر دی.

د **۱۸۴۹** کال د ډسمبر په دریمه دغه انګریزی فوځ د لیفټیننټ کرنل جې براډشا سي بي تر مشری لاندې له پیښور څخه حرکت وکړو چې اتمانخېل زیر کړی. بل خواه اتمانخېل هوم خپل تیاری کړی د خپل وس مطابق چې د انګریز له فوځ مخنیوی وکړی.

په**۱۱** دسمبر کو لیفټیننټ کرنل بریډشا د اتمانخېلو په کلی حمله وکړه چې دغه حمله کې د پنجاب ۱۰۰ فوځیانو هوم حصه هغستی وه چې دغه انګریز فوځ مضبوط وي دغه جنګ د اتمانخېلو په سنګاو کلو شروع کړی. دغه سنکاوو کلې د اتمانخېلو ډیر په سخت ځای باندې میشته وو. شو چې لیفټننټ کرنل بریډشا د اتماتخېلو په کلی د دواړه طرف نه او هوم له مخې طرفه حمله وکړه چې اتمانخېلو ځوانانو له خپل طرف نه ډیری حڅی وکړی چې انګریز په شاه کړی خو د انګریز د فوځ توپونه په مدد له وجې یې سنګاوو کلی وران کړی شه. د یو طرف نه یې انګریز فوځ ډیر سخت قېسم ډزې

(c) ketabton.com: The Digital Library

کو لی په ا تما نخېلو چې هغه اړخ چې دغه کلي يې په درې طرفه ګير کړي وو. دغه کې ا نګر يز فوځ له خواه يو دسته د خپل فوځ د چپ لاس او د بل خوا حفظت کوو.

په دغه کې ا نګر يز ته سخت نقصان ورسيده له ا نګر يز د فوځ څخه وژنې وشوې او ډير پکې زخمان هو ن شه. ا نګر يز ليکي چې دغه ا تما نخېل کر نل بر يېښا ډير معمولي ګڼلی وو خو پنځه ساعته هغوی د هغه ځای دفاع کړی وه.

په ۱۸۵۵ کې ا تما نخېلو ځوانانو يو ځل بيا په ا نګريز فوځ باندی وړی وړې حملې شروع کړی چې په دغه وخت کې يې د ا نګر يز له خواه چې کوم سامان تللو را تلو هغه باندی ا تما نخېل ځوانانو حملې شروع کړی بلکی د دغه سامان لوټ کول يې شروع کړه ځکه چې ا نګريز په دی وطن قابض شوی وو چې پښتنو ته دغه قبول نه وه.

.

په دغه بابله محمد حيات خان په خپل کتاب کې ليکی چې.

مشر يقې برخه کې بهمری ځانګې اولاد اسمعيل خېل داوت خېل او سه سمده ميشته دي. د بهمري ا تما نخېلو وسله والو کسانو شمير د دوه زر وه تنو خواه او شاه کې دي. دوي ډير لوټماران او جنګيالی دي خو د کال (۱۸۷۷) د جنوری په مياشت کې د ا نګر يزا نو د فوځ په زريعه او د پيښور کمشنر جان بيچر په تدبير د هغوی قوت وځپل شو او وس دوی سره رعيت په ډول ګوزاره کوي. دوی لومړی د غلا او لوټ ماری سره مينه لرله او هندوان به يې نيول او له هغوی به يې د خوشې

(c) ketabton.com: The Digital Library

کولو په بدل کې پیسې اخستلې . د میاه خان سیمی اوسیدونکی ملک ازاد اتمانخېل چې د ... د ډلې مشر وو د ګولی د لګیدو له کبله ګوډ شوي دي. د کوهي سیمي ملک محمد علی اتمانخېل یو معتبر سړی دی.

څه رنګه چې محمد حیات خان زکر وکړو چې اتمانخېلو ځوانانو به له دغه ځای چې کوم هیندوان یا انګریزان تیریدل اتمانخېلو به یې د لوټ کوشش کوو ځکه چې په دغه وخت کې انګریز په پښتون وطن راغلی وو او پښتون وطن یې د خپل لاس د لاندې راوستو کوشش کوو.

۱۸۵۱.

ناوی ډهنډ د اتمانخېلو په علاقه کې دي. د باجوړ په مځکه د مومندو په پوله د امبار علاقه کې چې د اتمانخېل قبیله د بوټ کور ښانګه اباد دی. د هغوی نه مشرق طرف ته د ارنګ او برنګ اتمانخېل پراته دی. د دي قبیلې خلک د پنجکوړي سیند (دریایې سوات) په جنوب غاړه د غره په لمنو کې په پړانګ غار ګنډیری نری او به سپین خړی ناوی ډهنډ کوټ ټوټی اګره مینه اریان کوټ کې هم پراته دی. اتمانخېل ساده سوچه بهادر توریالی او جنګیالی پښتانه دی نران غازیان دی. د فرنګی د راتللو نه روستو که قبائلو د فرنګیانو سره د خپلې علاقې په پوله او برید جنګونه کول. اتمانخېلو په غزا پسې مزي پسې پسې مزی کولی. د خپلی پولی او برید نه ډیر جدا د پیښور او مردان په علاقو کې د انګریزانو په فوځې کیمپونو حملې کولې. چنانچه هم دغه شان واقعاتو په وجه د ناوی ډنډ د غزا واقعه پیښه شوي وه. د دي

(c) ketabton.com: The Digital Library

غزا د واقعاتو بیا نولونه نه وړاندې د هغه حملو بیا نول مناسب معلومیږی چه اتمانخېلو غازیانو د مردان او پیښور په علاقې کړي وی.

په ګوجر ګړی حمله د **۱۸۵۱** په اخر کې فرنګیانو د وادی پیښور او د ایسفزو د علاقې د پیمائش او نقشه کې کار شروع کړي وو. د ملک خلق پرې سخت ناراضه وو ـ او مخالفت ته یې ملا تړلې وه ـ د دې ګران کار دمه "مسټر جیمز" نومی یو فرنګی اخیستې وه او د هغه د حفاظت دپاره د ګائیډ پلټنی رسالدار فتح خان خټک مقرر شوې وو ـ جیمز او فتح خان د پیمائش د کار دپاره سره د یو فوجی دستې د مردان ښار نه دوه میله شمال طرف ته د ګجر ګهړی په مقام دیره وو ـ چې د شپې په وخت کښې **مکرم خان اتمانخیل** د ناوې ډهنډ د دوه **۲۰۰ سوه** په اسونو سورو سورو غازیانو سره پرې حمله اوکړه ، دغه وخت انګریز لیکې چې په ٪مه نېټه زمونږ فوځیانو د اسونو اوازونه واوریدل چې د اسونو د خپلو اوازونه وو. دغه کې د اتمانخیلو د خوا اواز اوکړی شه.

اواز اوشه چې څوک یې

جواب راغی چې ملګری

انګریز ته شک اوشه او رسالدار فتح خان خټک بیدار شه او له خپلې خمې څخه بهر شه چغې یې کړې چې دښمن حمله کړی ده. او خپلې توری ټوپکې یې بهر کړی. دغه کې مکرم خان اتمانخېل حمله ډیره زوروره وکړه چې ډیر فوځیان یې اوژل او څه پکې زخمان شه. دغه رنګه یې اسونه زناور هوم مړه او زخمیان شول.

(c) ketabton.com: The Digital Library

جیمز په دهغه شپه چرته بل ځای شپه وه. په دي موقع رسالدار فتح خان خټک ژوبل شو مګر مړ نه شو. بل طرف ته د ګائیډ پټنی څه سپاهیان مړه او څه ژوبل شول. او غازیان کامیاب واپس خپل وطن اتمانخېل ته راغلل. سر جاج بنګ هٔونډ لیکی چي دا حمله د بهادر مکرم خان په کمان کښي شوي وه چې انګریز له خواه مکرم خان په جنګیالی او توریالی جنګجو یاد کړی شه. سر جارج مخکښي لیکی چي مکرم خان (اتمانخیل) د سرحد په بهادرانو کښي ډیر زیات بهادر یعنې زړور او وتلې شوي انسان وو.

۱۸۵۲.

په کال۱۸۵۲ کې اتمانخېلو د هشتنګر کې او د دوی د غرونو جنوب ته په مایره کې په پرله پسې د انګریز په زد بریدونه سره لوی مصیبتونه انګریز ته رامینځته کړل. د ابازی چارسدی قعله چې په کال ۱۸۵۲ کې جوړه شوي وه له انګریز له خواه چې د اتمانخېلو او د مومندو د لښکرو مخر نیوي وکړي. او په کال۱۸۵۲ کې یې اجون خان ته پناً ورکړه چې د تنګی خان وو. دا مشر یو نر ځوان وو چې له انګریز په زړ یې کرکه لرله او د تنګي کلي کې اوسېدو.

اجون خان به خپلې مځکې بغیر کرلی پرېښودل چې دغه انګریز ته خواخه نه وه ځکه چې انګریز به هغه وخت به د خلکو نه د فصل دي کیدلو څه حصه هغستته که چري دغه فصل به خراب کړي شه. نو اولته به د انګریز له خواه د هغه سړي نه جرمانه

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغستې کېږدله. اصل کې اجون خان انګریز ته زور ورکولو چې څه له ستار واک لاندې ژوند نه کووم. دغه تسل هوم د اجون خان دا نګریز سره په تیرو څه وجه له .کېدله راغلې وو

مخکې اجون خان د اتمانخېلو وطن ته لاړو چې او الته يې پنا وغستله او اجون خان د انګریز له خوا انتظار کوو دغه وخت کې يې ځان سره يې نور هوم د انګریز له خوا .تښتیدلي کسان د اتمانخېلو په وطن کې ځان سره ځای کړل.

په کال ۱۸۵۲ د اپریل د میاشتې په ۲۰مه شپه اجون خان د انګریز په زد د ۲۰۰ آسونو له اتمانخېلو ډلې سره د چارسدې په لوی کلي بريد وکړو چې د هشنغر مرکزي دفتر وو. دغه ډله د لمن اتمانخېل څخه راغلې وه. چې نن ورته پړانک غار اتمانخېل وايي. په دغه بريد کې یو تحصېلدار اوژلې شه. او دغه حال یې د دغه تصېلدار د طرفدارو سره هوم وکړو چې د تحصېل نور اهلکار او فوځ هرڅومره چې وو هغه یې مړه کړل او دغه ځائې د انګریز له خوا یې ډیر سرکاری مال هوم تالا کړل. چې انګریز لیکلې چې لوټ یې کړه. مخکې له انګریز له خوا ولیکړې چې دي. لښکر په ابازی هم دغه وخت قبضه .وکړه خو له څه وخت واپس اتمانخېلو وطن ته لاړل.

چنانچه د اتمانخېلو قبیلې د دي قسم حملوں او غزاګانو د لاسه چې فرنګی تنګ شه. دغه نه پس چې کله انګریز یره محسوس کړه په کال ۱۸۵۲ کې په ۲۸مه اپریل انګریز

(c) ketabton.com: The Digital Library

له خوا د اتمانخېلو خلاف د جګړې علان وکړو چې له پېښور څخه انګريز فوځونه .

.راراوانيدل پيل کړه

دغه فوځې دسته له انګريز له خوا (سر کولن کيمپبيل) په مشرۍ کې کوله چا چې په ابازۍ کې پړاو واچوو او ډپټي کمشنر ايچ آر جيمز د فوځ سره وو. اول وارې يې په ناوی ډهنې حمله وکړه. د دې مقام تعريف دا وو چې په ټولو قبائلو کې چې په هر ځومره مقاماتو د فرنګي فوځونو حملې کړيدی. په هغې کې ناوې ډهنې ډير مستحکم او مضبوط مقام وو. مخکې د دغه کلې نه ډيره پښه او مظبوطه قعلعه تاو وا چې دغه قعلعه د کلې څلور طرف ته وه. په دغه قعلعه ورغتل ډير زيات ګران کار وون چې مخکې انګريز د دغه قعلعه په نيژدې فصله کې پړاو واچوو چې دغه کې لا جنګ شروع شوي نه وو. او انګريز فوځ له سامان ارسدا چليدو او اتمانخېلو سره په خبرو اترو کې د وخت اړولو کوشش کيدلې شه په دغه کې انګريز فوځ قعلعه ته ډير زيات نيژدی شه چې چې اتمانخېلو ځوانانو او انګريزانو يو بل ليدلو بلکې اوازونه يې د يو بل هوم اوريدلې شه. دغه په منځ کې سمدستې د اتمانخېلو د ځوانانو د قعلعه نه پرې راوتل او د تکبير چغه يې کړه. انګريز مخکې بيانې چې دغه حمله اصل کې ده فوځ په خيمو وه چې سمدستې پرې راغله او وايې چې د دغه اتمانخېلو ځوانانو سره زمونږ په مقابل کې اصلحه ډيره کمه نه وه. دغه کې انګريز پهره دارو سمدستې د حملې خبر فوځ ته ورکړو. دغه کې انګريز فوځ سامان سمبالول کې وخت لږيدو. چې دغه وخت انګريز اسرار جی اين هارډنګ ډيره بهادری وکړه خپل فوځ يې څه نه څه بچ کړو. جنګ اوشه

(c) ketabton.com: The Digital Library

. مګر انګریزانو چې په کوم سوچ راغلې وو چې مونږ به قعله ورانه کړو هغه پوره نه شه او ارمان یې هوم دغه رنګه پاتې شه. نو هر کله چې انګریز فوځ پوهه شه چې د دوی داسې وهل او له هغه ځای نه مخکې د دروازی د مقام په لاره تلل او مخکې د کوټ مینه ټوټی اګره نومی غرئیزه درو تنګو سختو او خطرناکو ځایونو ته دننه ورتلل او له هغه ځایې د لاس لاندی راوستل ګران کار دی. نو انګیز مخ په قبله وکړه او د هسنغر ډیر مشهور کلی تنګي په مقام خپل پړاو ونیوو. خو دغه په نتیجه کې د انګریز له خوا یو جمعدار او څلور نور زخمیان شول.

اځر افغانی صیب لیکې چې .

هر کله چه دَ فرنګیانو فوج په تنګي باندے کیمپ او لګاوه..نو اُتمانخیلو په مشهور مرکزی کلی پړانګ غار ـــئ دَ حملے کولو اراده اوکړه .. داکلے دَ غاړے دَ اُتمانخیلو په قبلئیزه حصه کښے په داسے برېد دے پعنے دَ اتمانخیلو دَ غرونو په جنوبي لمنو کښے دَ هشنغر علاقے ته سېلمه او دَ اوتمانخیلو دَ امبار اُتمانخیل او دَ پنډپالئ مهمندو ته نزدے دے..دَ دے ځائ دَ وهلونه دَ فرنګې غرض په آواره او دَ غره په لمنو کښے آبادو اُتمانخیلو طاقت ختم کول وو..په پړانګ غار چه فرنګي کومه حمله کړے وه

تنګي ته دَ انګریزانو برېکېږ فوج دَ وړاندے

نه راغلے وو..پنځه زره فوج ـــئ نور راجمع کړ. دَ دوئ

په مقابله کښے دَ اوتمانخیل ڼکیالی وو..ورسره دَ

هغوې په اِمداد کښے دَ روانی (راونړی) قوم خلق وو

(c) ketabton.com: The Digital Library

او څه دَ سپېن اکبر بادشاه صاحب دَ لښکر غازیان وو. او دَ پړانګ غار غزا له هم اُتمانخېلو دَ امداد دَپاره

راغلي وو دغه ټول په شمار بانده درے زره ۳۰۰۰ وو

په مئ ۱۸۵۲ کښے انګرېزانو دَ کرنل سرکولن کیمپبل المعروف په لارډ کلائیډ په کمان کښے . حمله اوکړه ..دَ فرنګي فوځ دَ ګنډپیری او بازي کلي نوے کلو په منځ کښے په مېره بانده دَ تنګی کلي نه شمال طرف ته حمله اوکړله ..دَ غره په لمن (کوه دامن)کښے اُتمانخېل قوم په مشهور کلي پړانګ غار ځے چپاؤ اوکړه له هغه ځایي پري اتمانخېلو ځوانانو حمله وکړه چې څو ورځې پر له پسې جنګ اوشه چې په دغه کې انګریز د توپونو ډزي په اتمانخېلو شروع کړي وې. د پړانګ غار په جګړه کې انګریز ته هوم کړه نقصان وشه. چې ټوټل پکې ۱۸ کسان مړه او زخمیان شه.

مخکې انګریز وایې چې د پړانک غار اتمانخیلو علاقه ډیره سخته وه چې لوړ لوړ غرونه وو.

دَ فرنګی فوځ په کلي ورغ وران ځے کړ..نور دَ غره درو ته دَ ننوتلو تاب ځے نه لېدو .. واپس شه. دغه لښکر کې د ټوټی اتمانخېل هوم مدد کړي وو د اجون خان او هغه د پلار حمیدخان.

انګریز په ابازے نومی کلی ورغلل داکلے دَ دریاځے پنجکوړه په غاړه دَ مهمند اودَ اوتمانخېل برېد او دَ هشنغر په بره سر دی..دلته ځے قلا جوړه کړه . چه دَ اوتمانخېلو او مهمندو دَ حملونه دَ هشنغر د علاقے حفاظت اوکړلے شي لکه چه مخکښې ورته اشاره شوے ده کښے ده (رواني) قبیلے خلق په دغه ورځو کښے په

(c) ketabton.com: The Digital Library

ګنډهېري کلي بانډے پراته وو..دَ فرنګي فوځ چه دَ پړانګ غار دَ جنګ نه رآوګر ځېډ په ګنډېري ـئ حمله اوکړه او کلے ـئ وران کړله ..او دـئ قام مشران ـئ اونېول لېږے ورځے پس دَ رووانی قبېلے مشران راغلل..معافي ـئ اوغوښته درخوست ـئ منظور نه شه .. البته کرنل مېکسن چه په دغه ورځو کے کښے دَ پېښور کمشنر وو هغه ترېنه يوه اقرار نامه وغسته ..چه دَ انګرېزانو او قبائلو دَ دـغ اقرار نامے مطابق دَ رواني قبېلے خلقو کېے دَ ګنډېري نه اوچتے شوے او دَ جلاله (ضلع مردان)په مېره ـئ دېره اونېوله ...جلاله ته دراني قوم اتېا ګنډېري نه راغلے وے

په دوې کښے يوه کورېنۍ دَ پېرانو خاندان وه چه دَ

حضرت اخوند محمد قنداهاري کاکړ دَ ځوئ محمد صالح المعروف په پېر صالح اولاد دے ..دَ پېر صالېح زيارت په طورو مردان کښے ..دَ کورېنۍ دَ رواني قوم ستانه دار دي او په دي غزا کښے دَ پېرانو دَ دے کورېنۍ مشرانو ښه مردانه بهادري کړے وو..دَ رواني قوم سره يوه بله کوېنۍ چه ګنډېري نه جلاله ته په کېه راغلے وه هغه دَ اخوند زادګانو کورېنۍ وه چه حضرت مېان صاحب محمد عمر دَ څمکنو دَ مشهور مرېد اخوند صوفئ عبدرحمان دَ دوه ځامنو اخوند زاده محمد صدېق او اخوند محمد رفېق اولاد دے ..دَ اخوندزادګانو په دے کورېنۍ کښے اخوند فقېر شاه دَ ناوی ډهنډ او پړانګ غار په غزا کښے شامل وو..اوبيا چه انګرېزانو ګنډېرے کلے وران کړ .. نو ..دَ رواني قام دَ غازيانو سره جلاله ته راغلي وو

(c) ketabton.com: The Digital Library

کله چې پړانک غار یا لمن اتمانخېل کلي وران کړي شه اجون خان لالپوی ته جلال اباد ته کابل ته لاړو. او واپس اتمانخېلو ته په کال ۱۸۵۷ کې راغو چې یو ځل بیا یې د اتمانخېلو د وطن نه د برید پېیل کولي اراده ولرله.

.۱۸٦٦

په کال ۱۸۴۹ کې چې د کرنل براډشاو په مشری کې د مردان په اتمانخېلو کوم فوځې اپریشن شوي وو او اتمانخېلو پکې مبارزې کړې وې. او په کال ۱۹۵۵ کې یې پرې ۲۰۰ روپۍ جرمانه لږولې وه او کلي یې وران کړي شوي وو. دغه ځای به اتمانخېلو د انګریزانو او هیندوانو سامان لوټ کوو. خو دغه اتمانخېل واپس خپل کلي په هغه زوړ ځایونو اباد کړي وو.

.

د کال ۱۸۴۳ د انګریز سره د امبیله په جګړه کې د اتمانخېلو ځوانان د انګریز په زد بونیر ته تللي وو کوم کلي چې د اتمانخېلو په مردان سیمه کې د ملاکنډ په سنګ پراته دي. هغه کلي چې میاه خان سنګاو و پیپل برمول خرکی دي. دغه کې میچر جیمز

(c) ketabton.com: The Digital Library

اویل چې دوی اتمانخېلو باندې سخت کاوایې وکړی چې په امبیله په جنګ کې یې
.ولې زمونږ په زد ودریدلې .

په مارچ ۱۸۶۴ کې یې پرې ۲۵۰۰ جرمانه ولږوله خو انګریز وایې چې دغه ملکان د یو
بل څخه لرې لرې ولاړ وو چې داسې معلومیده چې دوی په خپل منځ کې څه تړسل لري.
خو وجه دغه جرمانه وه. مخکې انګریز وایې چې دغه جرمانه دغه کې جرمانه د
.ملکانو سخه ادا شوه .

چې کله واپس وطن ته لاړه دغه مشران د دوی په منځ کې اختلاف پیدا شه. دغه کې
څه ملکان خپل ځایونه بدل کړه چې باز ګل ملک کوهی ته لاړو او سمت ملک د کوهی نه
برمول کلی ته په کډه شه. همدغه اختلاف بیا د پیپل کلي او میاه خان تر منځ وغځېدله
او له یوه لوري څخه بل لوري ته د کورینو منتقلې وشوه. او په دې توګه د کوهي او پیپل
.دوه کلي په میدان په مځکه پرا ته وو چې مخامخ ورته د برمول میاه خان او سنګاو وو

د جولای ۱۸۶۴ کې کې اسستېټ کمشنر له انګریز خوا اطلاع وشوه چې دغه یو طرف ته
.دوه کلي او بل طرف ته دری کلي په خپل منځ کې دښمنی راوانه ده .

(c) ketabton.com: The Digital Library

په ۲۱ اګست د کوهي او برمول په منځ کې جنګ اوشه چې له دواړه غاړې اتمانخېلو څخه وژنې وشوي او څه پکې زخمیان شه. دغه جنګ څه وخته پوری بار بار وشه چې .په خپل منځ کې په امن پاتې نه شه .

په کال ۱۸۶۵ کې په دوی جرمانه ولږیدله او څه ملکان یې ونیولي شه. خو دغه نه پس .انګریر خپل فوځ تیار کړو چې د سنګاو او برمول کلي تباه کړي .

د کال **۱۸٦٦** په ۷ مه جنوری د پېښور څخه د انګریز فوځیان راوتلل مردان ته او بله فوځې دسته له پینډۍ څخه راوتله او بله د ایبټ اباد څخه چې په نوښار کې د بریګیډئر جنرال ډنسفارډ او د پولیټیکل افسر کرنل بیچلر په مشری کې جمع شه. .دغه فوځ په بله ورځ مردان طرف ته راغي .

په ۱۹ مه نېټه دغه فوځ میاه خان طرف ته لاړو چې نیم فوځ یې پریخودو چې دغه کلي وران کړي باقې فوځ یې د سنګاوو په لوري بوتلو چې سنګاوو کلي یې هوم وران کړو .دغه کې دغه کلي وسوځولی شه. دغه کلي پلی د خان په وړاندې تبا شه .

یوازې د اتمانخېلو د مشران چې د شیرخانه او زومندی په دې یره وو چې زمونږ کلي به وسوزلی شي. په بله ورځ فوځ له میان خان څخه لاړو چې باراون راخکې شوي وو .

(c) ketabton.com: The Digital Library

خو دغه کلي وران نه کړي شه په دغه کلي باندې د دوه کالو لپاره جرمانه ولږيدله.

.برمول کلي تبا شه. ديولونه يې په هاتيانو ونړيدل

په ۲۲ مه نېټه کمشنر د پلۍ له خانانو سره سيټلمنټ وکړو

.۱۸۷۸

د کال ۱۸۷٦ د دسمبر ۹مه نېټه د سوات په نهری کينال باندې ۱۰۰ تعداد کې اتمانخېل ځوانان راغله د مياں روکنديں په مشری کې او حمله يې وکړه چې هغه له کبله دغه حمله کې له انګريز له خوا وژنې وشوې او له کيمپ هغه ځايه وران کړي شه او له هغه ځايه اتمانخېل ځوانانو مال هوم په خپل لاس کې وغستلو. او له هغه ځای اتمانخېل واپس خپل وطن ته راوختل غرو ته. دغه د اتمانخېلو ټولنه د امبار او پړانګ غار د .بوټ کور څانګې سره تعلق لرلو .

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کال ۱۸۷۸ کې له انګرېز حکومت له خوا غوښتنه وشوا چې دغه د سپرې کلي باندې فوځې کاروايې وکړي. سپرې هغه کلي کوم کې چې میاں روکندين اوسيدو. او حکم وکړي شه چې دغه سرې ونيولی شي. دغه کلي د انګرېز د واک لاندې د غلاقې سره په سنګ وو. دغه فوځې کاروايې داسې پلان شوه چې خبر چاته هوم ونشي. چې فوځ په پټه لاړ شي او خپل کار وکړي .

په کال ۱۸۷۸ فرورۍ په ۱۴ مه نېټه يو فوځې دسته چې له کارفس افق ګائډ له څخه وه. د مردان د سیمنې نه دغه دسته راوانه شوه چې په اسونو سوارا وو چې هر انګرېز فوځې سره د ۶۰ کارتوس مرمۍ وو. د دغه انګرېز ټولنې مشرې کېپټن ويګرام بيټې کوله چې ورسره کېپټن کاواګناری هوم وو چې پولیټیکل کمشنر پښېور وو.

په هغه لار يې نيولې وه کومه لار چې د اباڼې او د تنګې خاص غټ سړک دی. چې په لګه فصله تنګې کلي ته نيږدې شه. په شمالی طرف يې د غرو نه واوړيدل او د سوات کېنال له کرښې څخه تيرودو ورسته ۲ ميله لرې د اباڼې څخه او هلته ښکته شول اسونه يې د شپېته کسانو په واک کې پاتې کړو چې اباڼې قعله ته يې بوزی. باقې فوځ پيدل راوان شه. له هغه وريسته د په يو تنګه لار انګرېز فوځ کوټل سپرې ته ورسيدل. دغه ځای څلور سحت راورسيدل. دغه وخت سپو غپل شروع کړه چې مونږ وګڼل چې د سهر انظار وکړو. خو د معلوماتو څخه پولیټکل افسر اويل چې مياه رکنديں به په جمات کې وي يا به د کور په برج کې به وي دا ځايې د کلي منځ وو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

سهر چې رنړا ولړېده انګرېز حمله وکړه او فوځیان د کلي په جمات ورغلل او جمات یې په خپل قبضه کې راوستو. عغه کې د میاه رکندین کور برج ته ورغلل چې هغه کې هیڅ څوک نه وو. دغه کې انګریز ته خبر وشه چې میاه رکندین د جمات په شا په یو کور کې پټا هغستې هغه ځای فوځ وپس شه چې خلکو ته یې اویل چې اصلحه ټوپکې مونږ ته حواله کړی ګنی د چتونه به درته وسیزو. دغه وخت جګړه وینختته له انګریز او د اتمانخېلو. په دغه کې دفوځ له خواه یو کس د میاه رکندین وراره اویشو او بل یې زخمې کړو په کور. او دغه کې د فوځ له خوا میاں رکندین ته اویله شو چې وصله ګزار کړه. لګ سحت پس بل یو سړي په دغه کې له فوځ له خواه ویشتلې شه چې میاه رکندین شهید کړي شه ځکه چې انګریز ډیر په چال رنوو تې وو یو خواه دغه کلي واله نا خبره وو بل د انګریز طاقت زیات وو چې هغه له کبله په کور کې ورته څو کسان اویشلې شه. دغه کې د پاسه غر نه ځوانانو په انګریز فوځ ډزې شروع کړې او فوځیان یې نشانه کړل دغه ننګیالو ځوانانو د مشرق په وچت غره پوزیشن اغستې وو. چې سخت جنګ اوشه. انګریز وایې چې دغه ځوانان نه څه خلک اویشتو شه. له انګریز له خواه هوم اویشتې شه چې زیاتره پکې زخمان شو.

دغه کې فوځ واپس ابازی قعلله ته لاړه

له هغه وریسه په اتمانخېلو د انګریز له خواه ۱۰۰۰ زر روپی جرمانه ولګیده

دغه کې د اتمانخېلو څانګې زیرکو او پخی کلو انکار وکړو او جرګه هوم ماته شوه

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۸۸۲.

په کال **۱۸۸۲** کې د سپرې کلې ځوانانو په یوریا ځل بیا برید کړي وو چې مال لوټ کړې شوي وو. او له هغه پس په دوی په دسمبر په میاشت کې له انګریز له خواه جرمانه ولږیده چې دغه جرمانه ۳۰۰ روپۍ وه ,

۱۸۹۵.

ه کال ۱۸۹۵ مه نېټه کې چې انګریز د دیر په لوري چترال تللو. اتمانخېل د انګریز خلاف مبارزه کړې وه چې اتمانخېلو نه غوښتل چې انګریز بره چترال ته لاړ شي. دغه کې اتمانخېل وو چې زیاتره پکې د اتمانخېلو شموزی ځانګه وه. مخکې انګریز وایې چې اتمانخېلو د تالاش دیر نه تر سدو دیر پورې زمونږ په فوځ او په فوځې سامان .ډزې کړې وې. او خاص کر د دغه کال د اپریل په میاشت په ۱۳ مه او ۱۷ نېټه باندې

انګریز لیکې چې په اپریل ۱۱مه نېټه مونږ د شکو کس په لار حرکت کوو چې دغه ورځ مونږ ته سخت پریشانی شوی وه په تللو کې. وایې چې مخکې مونږ شکوکس نه سدو او خونګی طرف ته تلو له سیند له پوره غاړه کوم خواه چې ظلم نومی ځای دی د هغه ځای

(c) ketabton.com: The Digital Library

اتمانخېلو ځوانانو ډزې په مونږ وکړې چې مونږ يې ېې ځايه کړو. مخکې وايي چې ليپټنټ کاکريل دغه ورځ د پل لاپاره ځاى کتلو چې فوځ ته اسانتيا شي چې له دغه کېدله ځمونږ کار پوره نه شه.

په ۱۳ او ۱۴ نېټه په شپه اتمانخېلو په انګريز بريد وکړو چې ډير زيان يې ورته ورسو او اتمانخېلو ډير په ننګ او غيرت باندې د انګريز خلاف جنګ اوکه. چې له انګريز له خواه ۲ فوځيان افسران او ۳ عام فوځيان اوژلى شه. چې دغه فوځيان کې ليپټنټ کرنل بيټي هوم شامل وو. د انګريز د فوځ څخه ۲۱ فوځيان زخميان شه. دغه کې د اتمانخېلو ځوانانو څخه هوم شهيدان شوي وو چې ډير پکې زخميان شوي وو.

.۱۸۹۷

په کال ۱۸۹۷ کې اتنانخېلو د انګريز د ملاکنډ په پوسټ حمله ور شوي وو. چې زياتره پکې دپړانک غار يا لمن اتمانخېل او شموزى اتمانخېل وو. ډير اتمانخېل د مومندو سره هوم ميلاو شوي وو د هډا مولا په مشرى کې چې په شنکرګړ کې حمله کړي وه. او د شبقدر په جنګ کې يې پو حصه هغستې وه. دغه وخت شموزى اتمانخېل هوم د ملاکنډ چکدري په حملو کې حصه هغستې وه او پس کې اتمانخېلو کوشش وکړو چې د پانجکوړى د سيند پل ونيسي او د انګريز د باجوړ په تللو يې سخت مخالفت لرلو. خو په دغه کې د انګريز فوځ د جنرال ميکليجان په مشرى کې چې يو بريګيډ فوځ

(c) ketabton.com: The Digital Library

وو په دغه پل باندې ورسیدو. دغه نه پس جنرال بیندېن بلېږ ګوسم کلي ته راغې چې اتمانخېل دغه وخت جرګه وکړه چې مونږ به په امن اوسېږو. خو دغه جرګه کې له انګریز له خواه وصله وغښتلی شوه چې څه لګې ټوپکې ورکړې شوي خو زیاتو اتمانخېلو وصله ورنکړه. خو دغه کې جنرال سر بیندېن بلېږ د باجوړ په تلو بوخت وو چې خپل تلل یې جاري وساتل. دغه نه پس ۱۰۰ شمیر کې شموزی اتمانخېلو د ماموندو سره شامل شه چې په جنرال جافریز په کیمپ حمله وکړې. دغه کې د بوټ کور یا بوټ خېل اتمانخېل هوم چې په دغه وخت کې د انګریز له طرفه څه خاص جګړه ونه شوه. دغه کې سامان د ماندل اتمانخېلو د مرخنۍ څخه هغستې شوي وو چې دغه کلي واله .د سوات په جګړه کې هوم شامل وو.

په ۲۷ جولایی باندې اتمانخېلو او سواتیانو سره په ګډه د کوتل په فوځې کیمپ حمله ور شوې وو چې او انګریز وایې چې سرې په سوات سیند اوړې او له نور لښکر سره یو کیږي. مخکې انګریز لیکی چې په دغه ورځ جنګ پوره ورځ راوان وو چې مونږ ته مشوره راکړې شوه چې دغه کیمپ پریخودلی شې کوم خواه چې د انګریز د فوځ ۳۱ پنجاب ایفینټرې پرته وه. ځکه چې دغه د ملاکنډ د کوتل پوسټ لپاره ضروری وه چې په شمالی پوسټ باندې د لښکر له خواه غټی حملې شروع وې او دغه کیمپ کې فوځیان محفوظ نه وو چې ځان یې د لښمر څخه بچ پاتې کړی وو. دغه وخت کې د مردان د سیمې نه نور فوځ راورسیده. او لښکر کې اتمانخېل نور هوم په لوی تعداد کې شامل مړې شه. مخکې لیکې چې دغه مسلسل حملې د د لښکر له خواه د اګست ۲ مه نېټه

(c) ketabton.com: The Digital Library

پورې ورسیدله. په دغه جګړه کې د اتمانخېلو ملک میورو اتمانخېل شهید کړي شه چې له اتمانخېلو له خواه یې مشري کوله په دغه حملوں کې. مخکې لیکې چې په دغه جګړه کې د عمره خان رور زین الله هوم موجود وو چې پس کې د هغه اس په زخمې حلات کې موندلی شوې وو. په لښکر کې شهباز خان د هشنغر اتمانزو سره د ۱۲۰ ځوانانو شامل شوي وو. مخکې انګریز وایې چې په لښکر کې زیات ځوانان د اتمانخېلو د کوهي میاه خان سنګاوو کلو نه هوم شامل شوي وو. مخکې انګریز ریپورټ کوي چې په دغه مسلسل حملوں کې زمونږ فوځیان ډیر سخت ستړې شوې وو. د لښکر له خواه ځکه چې دغه د پښتنو ځوانانو لښکر په ډیر جزبه او په ډیر حمت سره چنګیدل د انګریز په زد. په دغه جنګ کې د اتمانخېلو د اتمانخېلو د اصېلو نه واخله تر شموزو پورې په پوره ډول اتمانخېلو شرکت کړي وو چې د خوا او شا نور پښتانه قبیلو پکې هوم په یو لښکر کې جنګیدلي وو چې دغه کې د سواتې ادینزی د تالاش خلک باجوړی د میدان او جندول خلک دوشخېل. چې دغه جګړه کې د پښتنو لښکر له خوه په چګدره باندې ۵۰۰ سوا خوا او شاه شهیدان شوې وو. بل خواه وایې چې په چګدرې په غزا کې ۳۰۰۰ شهیدان د پښتنو د لښکر له خواه شوې وو.

د دیر لیوی هوم څه ملیشه په لښکر کې شامله شوې وه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په ۲۹ جولائی انګریز د چکدری نه ریپورټ کوي چې میاه ګل لښکر کې شامل شوي چې دغه لښکر کې منکی مولا اتمانخېل بونیروال دی او وایې چې په دې وخت کې زمونږ خلاف اتنانخېل رنیزی دوشخېل او څه پکې سواتی هوم شامل دی.

په ۴ مه اګست په نېټه انګریز ډېن ریپورټ کوي چې په چکدره او ملاکنډ کې چې کوم لښکر دی هغه کې اتمانخېل باجوړی سواتی رانیزی او دشخېل شامل دی چې په ملاکنډ باندې د لښکر تعداد شل زره دی او په چکدره کې اته زره دي. مخکې انګریز وایې چې په دغه چکدرې په جګړه کې د دیر لیوی هوم حصه هغستې وه خو د دوی جعمدار زموتږ له پاره وژلې شوی دی په دغه جګړه کې.

اخر افغانې صیب څه داسې لیکې چې په کښې هر کله چه په ټولو قبائیلی علاقو باندې انګریزانو فوځونه ورواچول. جنګ ئې تود کړ. په ملاکنډ یې هم حمله اوکړه. سزتور فقیر غزا له راغے. د اتمان خیلو نمر ختیزه علاقه د ملاکنډ ایجنسی د سم رانړی زئ او سوات رانړی زئسره په پوله پرته ده نو په اتمان خیلو کښې هم حرکت پیدا شه. د ملاکنډ په جنګ کښې یې د سوات. دیر. باجوړ. مهمند د غازیانو سره پوره امداد اوکړ. ځوانمروی یې ښکاره کړه بهادری ئې اوکړه. کفار ئې اوهل د دغه جوم په بنا د په اخر کښې د کرنل ریډ په کمان کښې په اتمان خیلو باندې انګریزانو فوځونه حمله اوکړه دا حمله په دوه غاړے وه. یوه حصه فوځد سوات سیند په غاړه په قلنګۍ دره باندې راواوخت اګره. ټوټۍ. کوټ. مینه طرف ته راتاو شه. او بله حصه لښکر د درګۍ

(c) ketabton.com: The Digital Library

نه په آوره کښېد اتمان خيلو د غرونو نه په جنوبي لمنو کښې په ناوےډنې. سپرى. بوچه. او پړانګ غاړ حمله اوکړه. د ناوے ډنې قلا چه به کښې نه وه وهلے شوې هغه ئې په دے جنګ کښې ورانه کړه. ځکه چه زيات غازيان هلته په اګره اوټوټئ کښې په جنګ کښې ګير وو. د پړانګ غاړ اوسپرى ابادى ورانې شولے.

مخکې انګريز وايې چې دغه وخت د مرخنۍ په پيښه کې اتمانخېل په امن وو چې فوځ په باجوړ کې لا ميشته شوې وو. دغه وخت د جنرال جيفريز جنرال جافريز په مشرى کې اراده وکړه چې په انزرګۍ دغه فوځ اتمانخېلو ته نوتلو خو فوځ له په باقي باجوړ کې ضرورت وو چې هغه له کېله دغه د اتمانخېلو خلاف جنګ پاتې شه. خو انګريز له خواه اتمانخېلو ته داوړاندېز پېش کړي شه چې تاسو ټول تسليم شئ.

په نومبر ۲۲ نېټه اباځ ته وليږلې شه د ليپټنټ کرنل مونټانارو په مشرى کې چې د پړاګ غاړ د اتمانخېلو سره معمله وکړي. په ۲۳ مه نېټه د کرنل رينې په مشرى کې نور فوځ هريان کوټ ملاکنې ته وليږل شه چې د بر ټوټۍ لاندې دغه علاقه پرته ده. بلله ورځ د انګريز فوځ کوټ د اتمانخېلو کلي ته ورسيدل چې دغه ځاى د کوټ اګرى بر ټوټۍ او د خانوړى د اتمانخېلو د ملاکانو سره يې جرګه وکه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په دغه جرګه کې څه غوښتنې وشوې له انګریز له خوا په دې کې اتمانخېلو ۳۰۰ ټوپکه انګریز ته حواله کول هوم شامل وي. دغه نه پس انزرګۍ ته لاړه چې په غره په سر اتمانخېل وو خو دغه وخت له جرګې کېبله هیڅ قسم تاسدم ونه شه. دغه کې په اګره کې د اتمانخېلو څخه وصله غونډه شوه چې کوم په جرګه کې ده وصلې خبره شوي وه.

.

په دسمبر ۱ مه کې انګریز فوځ بر ټوتۍ ته لاړو او له هغه ځای واپس کوټ ته راغلو. په خانوړی کې ګجر خان انکار کړی وو د وصلې له ورکولو څخه نو له هغه کور فوځیانو وران کړو.

په دسمبر ۴ مه نېټه فوځ له هغه ځای واپس په هریان کوټ او هیرو شاه باندې خکته لاړل. او کوم جرګه شرط چې وو هغه کامیاب شه.

په دسمبر ۲۷ مه نېټه د پړانګ غاړ اتمانخېلو جرګه جوړه شوا په ګنډیري کلي کې چې هغه جرګه کې په اتمانخېلو ۲۰۰۰ روپۍ جرمانه او څه اصله انګریز فوځ ته حواله کول وو.

په دسمبر ۴ مه نېټه د پړانګ غاړ یا لمن اتمانخېلو باقي شرطونه ته تیار شه خو د وصله ورکولو څخه یې انکار وکړو. خو دغه کې په هغه اتمانخېلو چرمانه ولږیدله کومو چې فرنګي فوځ ته سخت نقصان رسولی وو

(c) ketabton.com: The Digital Library

کال ۱۹۰۸ او اتمانخېل.

د کال ۱۹۰۸ کې حالات داسې جوړ شه چې پښتنو د خپلوا کۍ په غرض خپلې هلې ځلې کولې چې انګريز د دې خلکو له زورولو لپاره وخت په وخت بهانه غوختله چې دا خلک وځپې. دغه رنګه د کال **۱۹۰۸** قيصه ده چې په شاه يې ډير اوامېل وو. دغه وخت د مومندو سره په ګډه د اتمانخېلو هلې ځلې شوې دې او د انګريز په خلاف يې ميړنې خولې دي .

په ۱۹۰۶ کې د امبار اتمانخېلو او د مومندو حليمزو او ترکزو د روحيې له مخې بې باوري لا پسې زياته شوه. چې په کال **۱۹۰۶** په شبقدر کې د بريدونو لړۍ پيل شوه، په دغه کې د کوډه خېل بائزۍ د محاصيل په مشرۍ کې وو د امبار اتمانخېل د ميرباز اتمانخېل او د حکيم په مشرۍ کې وو.

اتمانخېلو د ګومبټۍ **ملک ميرباز خان** چې د **۱۹۰۸** کال په جګړه کې ټپي شوی او وروسته يې د انګريز له خواه

(c) ketabton.com: The Digital Library

دغه بریدونه اول واری په جوګینی ۲۱ مارچ کې وشه چې دغه کې مومند وو. دویم ډیر غټ برید په ۹ اپریل په تنګی اباز ی کې وکړي شه چې پکې له انګریز له خواه کور وران شوی وو.

په کال ۱۹۰۴ کې تنګې د اباز ی سره نږدې برید وکړې شه چې له انګریز له خواه څلور سړی پکې اوژلی شه او یو کانټیبل پکې زخمی شه. او د دغه لښکر له خواه د ۳۰۰۰۰ روپو مالیت سامان لوټ کړی شه. چې په دغه برید کې د امبار ا تمانخېل او کوډاخېل خېل بائز ی مومند وو.

د دې بریدونو بریالیتوب د شکرګړ او د هغه په ګاونډ کې د هندوانو په منځ کې یو څه ویره رامینځته کړه او د دوی تر مینځ داسې اوازې راپورته شوې چې د پولې هغه غاړې یو لښکر راټولیږي.

انګریز مخکې وایې چې مومند له خواه د څه کولو توقو څمونږ نه وه لښکر خپلو کورونو ته لاړو خو په ۳ مارچ ۱۹۰۷ کې په شنکرګړ په کلی برید وکړي شه. د مومندو په منځ کې د دې خبر سره د لښکر څواک زیات شه. دوه سکوارډن ۲۱مه کیولري ته اردر وکړی شه چې له نوښار څخه د مومندو سرحد ته ولاړ شي. دوی د لښکر له ویشلو څخه

(c) ketabton.com: The Digital Library

څو ورځې مخکې د مارچ په څلورمه شبقدر ته ورسیدل خو د دوی له رسیدو لږ وروسته داسې ښکاریده چې بحران له منځه تللی وو.

مخکې انګریز وایې چې په حقیقت کې ستونزه په هیڅ ډول نه وه ختمه شوي. اکسر برخه د لښکر خپلو کورونو ته تللې وو خو په دې کې څه لښکر چې نه یې غوغتل چې واپس خپلو کلیو ته ستانه شي. دغه لښکر چې د محاصیل میرباز اتمانخېل او حاکیم په مشرۍ کې یوزای شوي وو. .دې ډلې د سوات او کابل سیندونو تر منځ د ځمکې پر سر د داوبا د بریدونو د پییل لپاره د وټکاکلو.

انګریز مخکې لیکی چې دوی په پرله پسې توګه درې ځلې شبقدر ته څېلمه د هندوانو دوکانونه لوټ کړل. د انګریزانو د لاس لاندې له خاورې لومړۍ برید د مارچ په ۲۴ مارچ هغه مهال وشوه، د مروزۍ کلی چې شنکرګړ په شمال ختیځ ته په شپږ کیلومترۍ پروت دي. دغه کلی باندې برید شوي وو چې دوه هندوان پکې ووژل شول او ډېر مالونه یې له ځانه سره یوړل.

یوه ورځ وروسته د میرزاده کلی چې له مروزې څخه دوه میله لیرې. هوم دغه رنګه پرې برید وکړۍ شه. خو په دغه لښکر د واپسۍ په لاره عسا خان او غلام خان د ډاک حمله وکړه چې دغه عیسا خان او غلام خان همیشه د انګریز له خواه ملکرۍ وو. دغه یوه

(c) ketabton.com: The Digital Library

جګړه چې لښکر په کې ډېر سخت وځپل شو. او دغه لښکر د دغه حملې له کبله اخوا شه. .د مارچ په ۳۰مه کې لږ وخت وروسته، دې لښکر خپل دریم زوروره برید ترسره کړو. له شبقدر نه نهه کیلومتره سویل ختیځ ته په یوه کلي چلیکار کې د هندوانو .دوکانونه لوټ شول او لښکرې ډله د غنیمت په نیولو سره وپس شه

مخکې لیکې چې په مجموعی ډول د شبقدر او ابازۍ د انګریزی فوځی پوسټ مظبوط .کړي شه چې دغه فوځ په علاقه کې ګشت لپاره ازاد وګرزی دغه یې په ا اپریل وکړه

مخکې چې لښکر ته د فوځی ځواکونو د زیاتوالی علم وشه .د کوډا خېلو او د امبار اتمانخېلو چې ډېری لښکر یې په یوه وخت کې چمتو کړي وو. خپلو ګاونډیانو ته یې د مرستې لپاره غږ وکړو چې د انګریز فوځ که د دوي سیمو ته ننوځي. محاصېل د کوډا خېل مومند اول واری د میټۍ موسا خېل ته درخواست وکړو خو البته د غیرت خان اثر رسوخ زیات وو او دغه ملک د انګریز حکونت سره په ملګرتیا وو. نه د دغه وجې د ملاتړ ډېرې کمې ژمنې یې تر لاسه کړې. دغه وخت میرباز اتمانخېل همدې حال کې هڅه کوله چې په امبار اتمانخېلو او شاوخوا سیمو کې لښکر جوړ کړي او په غولام خان حمله وکړي کله چې دیو برید کوو په میرزاډیر کلي او دغه برید نه پس غلام خان په دې په لښکر حمله ور شوې وو بلکې لار یې ورته نیولی وه. خو په دې کې دوي لږه کامیابي ومنته. خو په دې مهال یې د افغان د ملیانو څخه مدد وغوښتو چې دا ځل یې کامیابي ترلاځه کړه . دوه نومونه چې مولا صوفی صاحب د بټیکوټ او حضرت صاحب

(c) ketabton.com: The Digital Library

د بوتږخاک نو دغه وخت په ننګراهار کې د جهاد لپاره اوازونه اوچت شه. قبایلو سمدستي د خپلو معیارونو په لور روان شول او په څو ورځو کې د خلکو ډلي وو چې ډېر پکې افغان خاصداران وو د افغان خاورې څخه بوهای ډاګ او کمالي ته راوتلي.

د اپرېل په دولسمه نېټه حضرت صاحب پخپله کوده خېل مومند ته ورسېد او د صوفي صاحب زوی د خپل پلار په نمائندګۍ حاضر شو. څوک ناروغه وو. دلته دوی د هزارناو مشهور شاکر سره د پام وړ ملکري سره یوځای شول پداسې حال کې چې محاصیل چې په وروستي برید کې د خپلې ونډې په بدل کې د کوډا خیل د جرمانې د ورکولو په حال کې و، یو ځل بیا زړورتیا وښودله او په تیزۍ سره د لښکر سره یوځای شول.

اپرېل په ۱۷ دغه غونډه دومره پراخه شوه چې سکوارډن کیوو یو کمان، او ۲ توپ او ۵۵۰ پیادل فوځ د لیپټنټ کرنل فین لپاره ولیږل شول او جنرال سر جیمز ویلکاک پخپله پېښور ته لاړ چې د نور ځواکونو بندوبست وکړي. د مچني قلعه د انګریز د ۵۰ په اسونو ناست فوځیانو او ۱۰۰ پیاده فوځیانو له خوا ونیول شوه او د متا او ابازي تر منځ په ګړۍ صدر کې پوسټ جوړ کړی شوه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په همدې حال کې لښکر د انګرېزانو په لاس کې چې کومه خاورې وه په هغه لور حرکت پیل کړی وو او په ۱۷ مه د کندهار په دره کې وو. په اتلسمه نېټه اصلي لښکر په کماي کې و او دلته حضرت صاحب په بله ورځ د غلام خان د کلي د ورانولو اعلان وکړو.

د اپرېل په ۱۹مه د دوی پرمختګ په دوو لارو د پر مخ روان و چې یوه ته یې د پنډیالۍ دره کې د ډاګ له منځه ورل او بله یې د حضرت صاحب تر واک لاندې د پنډیالي چې پخوا یې د ګوډ ملا شاکر محاصیل کوډا خپل مومند او **میرباز اتمانخېل** د ګاګ سوځول ترتیب کړی و. په ۱۹ مه دوي بیا د برجینا پاس ته لاړل چې دوی د شپه هغه خوا تیرا کړه.

غلام خان د لښکر په راټولیدو کې هڅه وکړه چې عیسی خېل او برهان خېل د خپل هدف لپاره وګټي خو دغو دوو قبیلو د دومره لویو ستونزو په مقابل کې له هغه سره مرسته ونه کړه. بیا یې خپل ورور ولیېل چې له انګریز فوځ څخه د مرستې غوښتنه وکړي، خو له هغه سره مرسته کول ناسم وګڼل شوله او په همدې اساس یې د ځای د پیښودو پریکړه وکړه. هغه په حرکت کې له خپلې کورنۍ سره اباز ي ته وتښتېدو. او التبه هغه ته د خپلې کورنۍ د استوګنې لپاره د قعلله یوه برخه ورانديز شوې وه، مګر د ځای په اړه د یو څه اختلاف له امله هغه پریکړه وکړه چې نږدې په یوه کلي کې پاتې شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مخکې انګرېز لیکې چې د همدې ورځې په ماښام د مټا په لوېدیځ کې زموږ د پولې باندې د پیېنډیالۍ د لښکر ډزې وشوې چې بیا خبر میلو شه چې په ګړی صدر باندې د شپې حمله کیدونکې ده د لښکر له خواه. دغه وخت لیپټنټ کرنل فین د ګړی صدر فوځ د اوتللو حکم وکړو چې تاسو د دغه پوسټ څخه راوځۍ او مټې پوسټ کې یوځای شۍ. خو دغه وخت تیاره شوه او دغه فوځیان لاه په لار وو چې ډزې پرې وکړی شوې. دغه کې انګرېز وایې چې مونږ ته نقصان وکړي شه.

د 1 امه رائل واروېکشائر ریجمنټ له خواه یو فوځی اوژلی شه.

د ۱۵ مه پنجاب له خواه یو فوځی زخمی کړی شه.

د ۱۹امه لانسر له خواه یو فوځي زخمی کړی شه.

دغه انګرېز فوځیان چې کله ورسیدل دغه وخت لښکر ځان نورو ځایونو ته ورسوو .

دغه له کبله سر جیمز ویکیکس فیصله وکړه چې ۲ توپونه او ۱۳۰۰ فوځیان د برېګیډیئر جنرال انډرسن په مشرۍ کې د پېښیور نه له شبقدر په طرف دغه فوځیان په شلم اپریل راروان شه. په دغه شپه باندې د مټه په پوسټ باندې څه لږې ډزې وشولی له لښکر له طرفه. خو په ۲۱ اپریل د بادې یوریا ځل بیا د لښکر له خواه ډزې وکړې شوې

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې جنرل ویکاکک اړډر ورکړو خپل انګریز فوځیانو ته چې په توپ پرې ډزې وکړی دغه چې درې ډزې وکړې شوې له هغه له کبله لښکر لږ وخت لپاره ځانونه محفوظ کړه.

دغه وخت د حلیمزی مومند د جنرال ویلکاک سره جرګه وکړه او ویل یې چې حضرت صیب او د صوفی صیب زوې دا وخت په غلنی مومندو کې دې. او له دغه پس کې دغه جینرال دغه مشوره ورکړه چې دغه خلک دې جرګې ته حاضر شې.

لاره کې دا ملکان میلاو شه د دغه لښکر سره چې په شهباز کور کې وو.

په بیرته راستنیدو کې دوی د حضرت صاحب د غور خبر ورکړ چې هغه به حکومت ته اعلان کړي. پدې کې باید داسې خبرې شاملې وې

د ملاکنې نه د وتلو

د غلام خان تسلیمېدل

دغه فوځ لرې کول

خو دغه کامیاب نه شه یو رنګه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دغه کې خبر هوم انګریز ته وشه چې میر صیب جان چې د کنړ وو هغه هوم لښکر سره شه په برجینه پاس کې. خو دغه کې جنرال ویکاک ته د شمله هیډکوارټر نه حکم وشه چې مومند خلاف فوځی کاوایې وکړه. په دغه شپه لښکر له خوا د ټیلوپون تار وشلولی شه او یو وړکې لښکر پري ډزې وکړې خو انګریز ته پکې څه نقصان نه وو شوي. په بله ورځ لښکر په برید وکړې شه چې پکې د انګریز له خوا ۲ فوځیان اوژلی شه.

دغه نه پس مخکې لیکې چې په باجوړ کې هوم لښکر جوړیدل شروع شوي دي. دغه کې انګریز فیصله وکړه چې مونږ له د لښکر باندې برید کول پکار دي. دغه کې بریګیډیر جینرال انډرسن د ابازی له خواه وټاکلی شه چې برجینه پاس کوور کړي او بل طرف کرنل اونوین ته امر وکړي شه چې شهباز کور مومند طرف په خپل لاس کړي. په بله شپه بیا له لښکر د طرف نه برید وکړي شه چې د انګریز له خواه پکې یو فوځې اوژلی شه. په دغه وخت د انګریز له خواه په ټول مومندو کې بدحال شه ټول خلک وځپولي شه.

په دي جګړه کې د ټول مومند لښکر چې ۸۴۲۰ وو. چې دا جګړه په ټول مومند کې پیېل شوي وه.

.د اتمانخېلو د امبار سیمې له طرفه ۱۰۰۰ **اتمانخېل** لښکر وو

.پکې د ننګرهار وو. ۲۰۰۰ زره صافیان وو. او د کنړ لښکر ۳۰۰۰ وو. دغه سره ۳۰۰۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

دغه د انګریز خلاف جګړه راوانه وه په مومندو کې چې دغه جګړه په ټول مونډو کې پوري شوه د صافو نه واخله تر اتمانخېلو پورې جګړه خپره شوه. چې خلکو ډیر په .میړنۍ سره جګړه وکړه خو له انګریز له خواه هوم کافي وزوریدل

لکه اخر افغانې صېب لیکې چې

په ٠ کښې د علاقه انبار اتمان خیل ښکته را پریوتل د پیښور په علاقه کښې ئې د فرنګې په) ځوکو حملې شروع کړي. انګریزانو د کرنل آیس. ایچ. ګاډ فرے پولیټیکل ایجنټ ملاکنډ په کمان کښې د غاړې په اتمان خیلو او پړانګ غار حمله اوکړه. ورپسې د اتمان خیلو ناکه بندي .ئې اوکړه . (

د مۍ د میاشت په ۲۰ مه نېټه نهقې د دوم غونډ په غونډ په رارسېدو سره جنرال انډرسن د شمال په لورې وخوځېدو او غونډیې د (عمرا) کلي د دویزو صافو او اتمانخېلو د یوې ډلې د سختې مقابلې سره مخامخ شو کومورو چې د یوې غونډۍ په سر مورچه نیولې او مخې ته یې یوه ژوره نالۍ وه. غازیان چې د ښۍ لورې د اووه پنځوسم وسله وال کنډک د چپ لورې د سکهانو د درې پنځوسم کنډک او په منځ کې د اتم نمبر غرني توپچي قواوو تر حملې لاندې راغلې وون د خپل سنګر نه په شا شوو خو کله چې انګریز لښکرې بیرته کلي ته ستنې شوې نو په دوی ورپسې راستانه او سخته جګړه یې وکړه. انګریزان لښکرې اعتراف کوي چې که څه هم د دښمنانو

(c) ketabton.com: The Digital Library

(غازیانو) نه دوه سوه تنه مړه شول خو دوی په ډېري مړانۍ توریل په لاس خواه څه نوره جګړه کوله او کله به زمونږ قواوو ته سل ګزه نږدې رانوتل. د شپې له خواه څه نوره جګړه هم وشوه خو کومه خاصه نتیجه یې ورنه کړه.

په ۲۴ مۍ کال ۱۹۰۵ بانډې خبر ورکوی مومند فیلډ فورس له خواه انډین سټیټ سیکریټری ته چې د کارغه پوسټ نه. چې پرون فوځی بریګیډ د لارۍ نه شاتو خېل ته په ورو کې جرپ بانډې منتقل شه. او مخکې وایې چې د امبار اتمانخېل ډیر سخته مورچه نیولی وه چې کم از کم **۲۰۰۰ اتمانخېل** وو چې د ناوکۍ خلک پکې هوم وو. وس هغیو دغه ځای نه منتشر کړي شه چې د اتمانخېلو خواه پکې تر پینځه پنځوست وژنی شوی او وایې چې مونږ انګریز فوځ ته هوم نقصان د وژنو په شکل کې شوي دي.

مخکې انګریز وایې چې مونږ د سهار ۹ بجو د ۲۲مه پنجاب له خواه له ۲ توپونه سره زوړ ځای پریښودو ګومبتۍ ته لاړه او د میرباز خان کور مو وران او ویچاړ کړو. او بیا ۱۰ بجو کې فوځ کوټه طرف لاړو.

په ۱۲ بجو کې زمونږ فوځ د غټ نور ځایی فوځ سره میلاو شه. بیا فوځ د دانش کول په غاړه د ملا کلې ته لاړو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د انګریز د رسمي اسنادو په وینا د مۍ میاشتې په ۲۳ نېټه د ازاد سرحد د قبایلو یو ې دوه زره کسیزې قوې د امبار د سیند شې لورې ته انګریزي قواوو په مقابل کې ټینګې مورچلې نیولې وې او د دوی د اووه پنځوسم وسله وال کنډک یو ویشتم او اتم نمبر غرنۍتوپچي قواوو سره یې جګړه وکړه.

د مۍ د میاشتې په ۳۱ مه نېټه سره غزال هغه وخت پایې ته ورسیده کله چې د سر جیمز ویلکاک انګرېزي لښکرې په شا تګ او ستنېدو ته مجبوره شوې. د انګریزې قواوو د روسنیو شلو ورځو تلفات په لاندې ډول ښودل شویدې

:

انګرېزي قواوې ۵۲ مړه ۴۲ زخمیان

هندي قواوې ۴۵ مړه ۱۷۲ زخمیان

اخر افغانی صیب لیکې چې

ورپسې په کال کښې د علاقه غاړه اتمان خیل ترخپل منځه ورانه راغله او په هغه کښې ئې د (فرنګیانو علاقه تالا کړه. ورپسې په کال کښې د انبار اتمان خیلو او غاړه اتمان خیل راکوز شوه د هشنغره کلی اتمان زئ ئې تالا کړه حوصله ئې زیاته شوه تر پیښور پورې د پولیس څوکۍ به ئې تالا کولی. د اولنۍ جنګ عظیم ورځې وې فرنګي په ځان وو. غږ ئې نه شه کول. اخر د چې په جرګو مرکو په کال کښې هیله اتمان خیل قلار شول. البته د غاړې اتمان خیل ئې درې زره روپۍ جرمانه کړل. په نوم جرمانه وه ادا نه شوه. په کال کښې د غاړې اتمان خیلو او د مشرقي

(c) ketabton.com: The Digital Library

اتمان خیلو د علاقې سروے شروع شوه. اتمان خیل راپورته شول خو څه لوئ جنګ ونه شه.

۱۹۰۹.

په کال ۱۹۰۹ کې اتمانخېلو د حکیم خان په مشرئ چاسده کې برید وکړو چې هغه برید کې یې هیندوان هوم وتختول. چې بیا هغه هندوان اتمانخېلو پریخودل.

۱۹۱۰.

په کال ۱۹۱۰ جنوری ۳مه نېټه باندې د امبار اتمانخېلو د انګریز سره جرګه وکړه په پیښور کې چې مونږ اتمانخېل به د انګریز د لاس لاندې علاقوں باندې بریدونه نه کوو. او دغه جرګه کې ورته دا هوم اویلي شو چې کو هیندو چې اصېل اتمانخېلو تختولی دي د انګریز د علاقې نه د هغې لپاره به ممکن کوشش کوو.

په مارچ کې بیا د اصېل اتمانخېلو له خوا هوم خوایش وکړې شه چې په امن باندې خبری اترې پکار دی. او دغه کې دویمه غټه جرګه د امبار اتمانخېلو په پیښور کې په مارچ ۳۰ مه اوشوا د انګریز چیف کمشنر سره..

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۹۱۵.

په ۱۹۱۵ اګست په میاشت کې اتمانخېلو او سلازو په ګډه د دیر پانجکوړي په پل حمله وکړه چې د باجوړ له پاره یې خنډ جوړ کړو چې د کال د اخیره پورې په قوت کې پاتې شو

۱۹۳۰.

کله چې د قصه خوانۍ د پښتنو د وجلو پېښه وشوه په ۲۳ اپریل ۱۹۳۰ کې په دغه په تسل په مۍ ۱۹۳۰ کې د پانجکوړي په مقام اتمانخېلو ډیر لوی تعداد سره مظاهري وکړي او د باجوړ اتمانخېل د انګریز سره د تسل لپاره راوتلل. دغه سره سره د اتمانخېلو لښکر د غرونو نه کوز شو هشنغر کې د تنګي کلي ته ورسیدل خو دغلته په لښکر باندې د انګریز د رائل ائرپورټ فورس په مدد د جازونو بمبارياني وشوي چې لښکر د مخکې راتلو نه په قلار کې. خو د اتمانخېلو د ځوانانو لښکر د واپس راتلو پر ځای د جندی خوړ باندې مورچې جوړیکړي او دغه لښکر یې منتشر کړي. دغه لښکر په داسې حال کې منتشر شوي وو چې له انګریز له خواه پري په جازونو بمبارياني شروع شوي.

لکه انګریز لیکي چې د اتمانخېلو د لښکر خبر راغۍ چې په سوات په سیند اتمانخېل راغونډ شوي دي. چې مونږ پري په مۍ ۳۱ مه کې د سوات سیند په غاړه په بمباري د رائل ائر فورس له خوا وکړه. چې دغه لښکر په جندۍ خوړ کې خکاره شه په جون ۱ مه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې په ۲مه نېټه مونږ پرې بمبارې وکړه چې بره د اتمانخېلو په کلو هوم وشوا. مخکې وایې چې مونږ په جندی خوږ په لښکر باندې دشپې هوم بمبارې وکړه. مخکې انګریز وایې چې مونږ فصله وکړه چې د اتمانخېلو د کوم کلو نه لښکر راوچت شوې چې په هغه کلو باندې هوم بمبارې وکړو. وایې چې مونږ په ۱۷ او ۱۲ نېټه بمباری په برنګ اتمانخېل سیمه باندې وکړه. دغه وخت کې انګریزانو خپلی سیاسي حربې هوم استعمال کړی.

خو په جولای په میاشت کې فقیر صیب د علیمنګار یو ځل بیا د اتمانخېلو لښکر جمع کړو چې په دغه لښکر کې د اتمانخېلو ماندل شموزی علیزی او اصپل وو چې په سوات په سیند په جنوب کې دغه لښکر وو. وایې چې ځمونږ د رائل ائرپورټ فورس د نظر د ساتلو لپاره لاړو چې د هغه ځایه پرې اتمانخېل ځوانانو ډزې وکړې. مخکې انګریز وایې چې مونږ په ارنګ اتمانخېلو باندې په اپریل ۱۳ مه په کلو بمباریانې وکړې. په ۱۷ نېټه علیزو اتمانخېلو دباره سوات سیند باندې وغوښتل چې ماندل او شموزې اتمانخېل له وس هوم په جنوب کې دې چې په ۱۷ نېټه یو ځل بیا بمبارې وشوا.

انګریز لیکې چې د ریسالپور د هوای ډغر نه به مونږ تلو یو ورځ به مو په اتمانخېلو بمبارې کوله او بله ورځ به مو په وزیرستان کې په محسود کوله لکه وایې چې ۱۲ جولایې په محسود بمباری. په ۱۳ او نېټه په اتمانخېلو. په ۱۴ نېټه د اتمانخېلو په لښکر او دغه شان په ۱۲ بیا په محسود قبیلې. او په ۱۷ نېټه بیا په اتمانخېلو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لښکر د ۱۰۰۰ ځوانانو وو. دغه فقير عليڼګار او اتمانخېل په جندی خوړ کې مورچه زن شو او د هغه ځای يې په انګريز فوځ باندی د وينو تويولو سلسله جاری وساتله دغه وخت سرکاری علاق ته هوم ډير نقصان ورسيدو اخير کې انګريز فوځ د کرنل سکاټ په مشری کې ډير غټ فوځ له انګريز له خواه تيار کړو چې تنګی ته يې راوليګو چې په قبائلی لښکرو يې د توپونو ګولی ورول شروع کړه دغه نه پس لښکر منتشر شو چې په دغه جنګ کې ډير قبائلی لښکری ځوانان شهيدان شو او ډير زخميان شو خو قبائلو هوم دغه فوځ ته ډير نقصان ورسولو .

ژمونژ مجاهدين نومی کتاب کې عبدلحليم اثر افغانی ليکی چې په کال ۱۹۳۰ کښې دا سياسی تحريکونه اثر قبائيلی علاقو باندې اوشه. نو د ارنګ برنګ اصيل نومی اتمان خيل او د انبار بوټ کور نومی اتمان خيل په اګره او په پړانګ غار راښکته شول او د هشنغر په بريد په جندی خوړ پريوتل مورچې ئې اولګولی انګريزانو ورپسې سمدستې لښکر اوکړه. په اګره او په پړانګ غار باندې جنګ ډيره سخته مقابله اوشوه. د اګره په جنګ کښې د ملاکنډ پوليټيکل ايجنټ ميجر ے. ډبليو. تهامس ګلور. ائ. اے. اے. قتل شه. انګريزانو په اګره باندې د هوائي جهازونو ګوله باری اوکړه. ورپسې د کوټ مينه نه ئې سړک شروع کړ په ټوټۍ ئې اګره ته او ساوه قدم په قدم جنګ وو اصيل ځانګه له اتمان خيلو ښه مړانه ښکاره کړه. چه اګره په جنګ او هلی شوه د پړانګ غار محاز هک کمزورې شه. د قبائلي غازيانو لښکر واپس شه. غازيان د جنګی قيد يانو په شکل د فرنګې په لاس پريوتل په اګست ، کښې جرګه تر

(c) ketabton.com: The Digital Library

مخه شوه. قیند یان ئې راپریودل. البته چې د غازیانو کومه وسله فرنګي له په لاس ورغلی وه هغه ئې غازیانو ته واپس نه کړه.

د اګره په غزا کښې یو نوي روحاني پېښشواد علیېنګار فقیر راښکاره شوی وو. ډیر شهرت ئې مونډلو وړو. هغه په اګست ۰ کښې د پړانګ غار په لار په پیښور د غزا کولو خیال لرلو لېکن د اتمان خیلو په الینګار په فقیر اعتبار نه وو لار ئې ور نه کړه.

۱۹۳۲.

په کال ۱۹۳۲ کې دیر د نواب او د اتمانخېلو او ورسره سلارزی جنګ وینختو چې د اتمانخېلو او سلارزو د لښکر مشري علیېنګار فقیر کوله. د ۱۱مه سپتمبر او په ۲۷مه په منځ کې دغه لښکر له خوا د چترال روډ له انګریز لپاره په خطره کې وو. مخکې وایې چې مونږ ته د شموزی اتمانخېلو له خوا ډیر مزحمت مخې ته راغلی وو. چې د انګریز د بانډ ګی کیمپ ونړول شه. او په ۱۷مه نېټه په دغه لښکر په کلو مطلب د اتمانخېلو په علاقو د فوځی رائل ائر فورس له خواه بمباریانې وشوې.

۱۹۳۴.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په جولايي ۳۱ مه نېټه فقیر علینګار د ۲۰۰ سوا اتمانخېلو ځوانانو په مدد سوات سیند نه پوره غاړه په ملاکنډ علاقه راغله چې د مخ نیوې لپاره سوات لیوې ولیږلې شوه چې دغه کې له لښکر له خواه ځوانان زخمیان شولی له هغه له کبله دغه لښکر واپس اتمانخېلو ته راوارېدل. د دغه سوات لیوې له په مدد کې د انګریز له خواه ۲۲مه ګورخا رائپلز دسته راغله او د انګریز رائل ائرپورټ فورس راغې چې کتنه وکړي د دغه غلاقې. په دغه ورځ د انګریز د رائل ائر فورس په فوځې جاز باندې د لوی اکري اتمانخېلو ډزي هوم وکړی چې په جواب کې د رائل ائر فورس له خواه بمونه .ورغورځېدل په اتمانخېلو کې .

په دغه کې انګریز اویل چې دباره لوی اګره اتمانخېل په ملاکنډ علاقه کې شامل کول پکار دي. چې په دغه کې د کوټ اتمانخېلو نه واخله تر اګری اتمانخېلو پوری سړک هوم شامل وو دغه سره دا فصله له انګریز له خواه وشوا چې په دغه علاقه یو فوځې پوسټ هوم جوړول پکار دي چې په اتمانخېلو نظر وساتلی شي. د اتمانخېلو لښکر یو ځل بیا د سوات په سیند راوغوتل چې برید یې د انګریز په زد وکړو. په فروری په میاشت کې چې فوځ په د قلنګی لپاره توجو مرکوز کوله. چې دغه کې رائل ائر فورس د پاسنه کته کوله. او دغه فوځ د جازونو په مدد دغه پوسټ ته داخلیدو نو .د لښکر له خواه مزحمت اوشه چې دوانه غاړي وژنی وشوی .

(c) ketabton.com: The Digital Library

په کال ۱۹۳۴ اکتوبر ۹ مه نېټه کې اتمانخېلو ځوانان د علینګار فقیر په مشری کې برید وکړو کله چې د چترال انګریز فوځ یو په وپسی کې وو. دغه ځوانان د پانجکوړی په سیند راواغتیدل د باجوړ اتمانخېلو نه خو نواب لیوې او د انګریز رائل ائر فورس په مدد دغه د اتمانخېلو د ځوانانو لښکر واپس باجوړ ته وتمبولی شه. دغه کې د انګریز له خواه خواه توپونه ارټرلری هوم استعمال شوا چې دغه له .کبله اتمانخېلو ځوانان کې څه ځوانان شهیدان هوم شه.

د کال ۱۹۳۴ کې په نومبر ۸ مه نېټه علینګار فقیر له طرفه انګریز ته مشکلاتو کې کمی راغلی وو ځکه چې د دیر د نواب په قعله چې کومی حملی کړی وی هغه یو رنګه ناکامي شوې وي چې دغه وجه یې کیدلي شوه. خو یو ځل بیا د الینګار فقیر غوښتل چې کیسکنۍ او دره کې حملے وکړي او دغه لپاره یې د شموزۍ اتمانخېلو جرګه راوغښتله خو دا واري اتنانخېلو امادہ نشو نو هغه ځۍ علینګار فقیر د سالارزو وطن ته لاړو چې بیا پشت ته لاړو.

.۱۹۳۵

(c) ketabton.com: The Digital Library

انګریز لیکي چې په کال ۱۹۳۵ کې فقیر علیننګار د اتمانخېلو ځوانانو سره یو ځل بیا لښکر تیار کړو چې په اګرې اتمانخېلو کې چې کوم فوځی سړک جوړیږي د فوځی پوسټ لپاره چې هغه پوسټ ورانه کړی او دغه سړک نه دغه انګریز فوځیان په قلار کې. په دغه موقه د نوښار نه د انګریز فوځی دسته راغله چې دغه لښکر منع کړی وایې چې دغه فوځي دسته د اتمانخېلو له طرفه ډیر ځیان ورسیدو او ډیر په مشکله دغه فوځی دسته ورسیده. چې په اپریل ۱۱مه نېټه د انګریز پولیټیکل ایجنټ مسټر ډبلیو ایچ بیسټ له اتمانخېلو له خوا اوژلی شوا. دغه کې له انګریز له خواه فوځیان او لیوی هوم اوړلی شوا چې زیاتره پکې زخمیان شه. پس کې دغه سړک په جون په میاشت کې د انګریز له مکمل شه خو قبائلو اتمانخېلو ډیر مزمت خودلې وو چې دغه کې ډیر زیان رسیدلي وو انګریز ته چې خپله انګریز وایې چې مونږ په دغه دوران کې ډیر د نقصان سره مخامخ شوي وو.

په ۵ اپریل ۱۹۳۵ کې د قبائلی لښکرو په مدد ډیری حملی په انګریز فوځ کولی او کامیابی حملی وی. او له انګریز له خواه بار بار دهمکیانی ورکیدلی خو فقیر علیګار د دغه دهمکیانو هیڅ قسم پروه نه کوله له دغه وجې فقیر علیننګار د اتمانخېلو لوی اګری علاقی کې پناه وغستله. له انګریز له خواه د سوات لیوی د علیننګار فقیر پر زد راولیګله خو د قبائلی لښکر په راتلو سوات لیوی واپس په تیخته شه. په فروری میاشت ۱۹۳۵ کې د انګریز د فوځ نوشهره بریګیډ یې جګړی لپاره ولیږلو. دغه علاقه ډیره سخته وه دمره سخته وه چې اسونه ورته خیجول هوم ګران وو. د ۲ میاشتو لپاره انګریزی فوځ

(c) ketabton.com: The Digital Library

په خواه شاه واغوتیدو خو علاقه سخته وه او ډیره ګرانه ورته هوم وه. ۵ اپریل باندی لښکر د انګریز فوځ سره په ډیره جزبه جنګ وکړو. دغه جنګ د قعله هری خواه او شاه کې وشه. چې دغه دفاع د انګریز د فوځ رائفل کمپنی کوله او ګورخه پلټن کوله. د ډول په غګولو لښکر د اسلام دره غونې طرف ته مخکې شه. بیا په دری خصو کې دغه ویشلی شو یو د مشرق بل مغرب او ۳ دسته هوم دغلته ودریدل چې څه رنګه تواره خوره شوه لښکر د انګریز د فوځ په څوکۍ ورغله او هیڅ قصم پروا یې ونکړه چې چازونه بمبارۍ کویل او یا دښمن په مشین ګن ډزی کوی خو جنوبي طرف نه د قعله دروازی ته راورسیدل ځنی ځوانانو پکې د انګریز فوځ نه مشین ګنی او ټوپکی هوم په زوره واغستلی. دغه کې پلاټون کمانډر صوبیدار هوم وژلی شه. او ډیر فوځیان یې هوم اوژل او زخمیان یې کړه. دغه کې خبر بریګیډ کمانډر ته وشه چې حرکت کې راغی چې په توپ خانوں یې ډزی شروع کړی په لښکرو دغه کې صحر شه چې په وار وار به قبائلو حملی کولی او واپس به غرونو طرف ته تلل.

انګریزانو له دغه وخت کمک له نور فوځ راغی چې بار بار یې په فقیر علیینګار حملی وکړی خو فوځ ته څه کمیابي میلاو نه شوه. بیا فقیر علیګار د شموزو اتمانخېلو جرګه راوغوختله. ډیر وخته پوری د علیینګار فقیر د انګریزانو د تنګ کولو کوشش وکړو. ارتهر سونسن په خوله چې انګریزانو تسلیم کړه چې د لوی اکری مهم هغه منظر چې وو که ډیر نه وو خو په منځ کې ډیر خوفناک وو څه رنګه چې په امبیله جنګ کې سرنیول چمبر لین او ملاکنډ کې چې جنرل بائډن بلډ دغه خوفناک منظر لیدلی وو

(c) ketabton.com: The Digital Library

فقیر د علیګار .

په ۵ اپریل ۱۹۳۵ کې د قبائلي لښکرو په مدد ډیری حملې په انګریز فوځ کولی او کامیابې حملې وی. او له انګریز له خواه بار بار دهمکیانې ورکیدلی خو فقیر علیګار د دغه دهمکیانو هیڅ قسم پروه نه کوله له دغه وجې فقیر علیننګار د اتمانخېلو لوئ اکری علاقې کې پناه وغستلو. له انګریز له خواه د سوات لیوی د علیننګار فقیر پر زد راولیګله خو د قبائلي لښکر په راتلو سوات لیوی واپس په تیختته شه. په فروری میاشت ۱۹۳۵ کې د انګریز د فوځ نوشهره بریګیډ یې جګړی لپاره ولیږلو. دغه علاقه ډیره سخته وه دمره سخته وه چې اسونه ورته خیجول هوم ګران وو. د ۲ میاشتو لپاره انګریزی فوځ په خواه شاه واغوتیدو خو علاقه سخته وه او ډیره ګرانه ورته هوم وه. ۵ اپریل باندې لښکر د انګریز فوځ سره په ډیره جزبه جنګ وکړو. دغه جنګ د قعلعه هری خواه او شاه کې وشه. چې دغه دفاع د انګریز د فوځ رائفل کمپنی کوله او ګورخه پلټن کوله. د ډول په غګولو لښکر د اسلام دره غونډ طرف ته مخکې شه. بیا په دری خصو کې دغه ویشلی شو یو د مشرق بل مغرب او ۳ دسته هوم دغلته ودریدل چې څه رنګه تواره خوره شوه لښکر د انګریز د فوځ په څوکئ ورغله او هیڅ قصم پروا یې ونکړه چې چاژونه بمباری کویل او یا دښمن په مشین ګن ډزی کوی خو جنوبې طرف نه د قعلعه دروازی ته راورسیدل ځنی ځوانانو پکې د انګریز فوځ نه مشین ګنی او ټوپکی هوم په زوره واغستلې. دغه کې پلاټون کمانډر صوبیدار هوم وژلی شه. او ډیر فوځیان یې هوم اوژل او زخمیان یې کړه. دغه کې خبر بریګیډ کمانډر ته وشه چې حرکت کې راغې چې په توپ خانوں یې ډزی شروع کړی په لښکرو دغه کې صحر شه چې په وار وار به قبائلو حملې کولی او واپس به غرونو طرف ته تلل.

(c) ketabton.com: The Digital Library

انګریزانو له دغه وخت کمک له نور فوځ راغی چې بار بار یې په فقیر علیینګار حملې وکړی خو فوځ ته څه کمیابۍ میلاو نه شوه. بیا فقیر علیګار د شموزو اتمانخېلو جرګه راوغوختله. ډیر وخته پوری د علیینګار فقیر د انګریزانو د تنګ کولو کوشش وکړو. ارتهر سونسن په خوله چې انګریزانو تسلیم کړه چې د لوی اکری مهم هغه منظر چې وو که ډیر نه وو خو په منځ کې ډیر خوفناک وو څه رنګه چې په امبیله جنګ کې سرنیول چمپبر لین او ملاکنډ کې چې جنرل بائډن بلډ دغه خوفناک منظر لیدلی وو

(c) ketabton.com: The Digital Library

حوالي

1. journal of the Royal Central Asian Society-Vol XIX- By The Royal Central Asian Society 1932 page 29-30-31
2. The Bombay Chronicle 8 Nov 1934
3. India in 1932-33 publish in 1934-page 5
4. India in 1934-35 printed by Simla 1937 Page 85-86-88-109-110-
5. Frontier and overseas expeditions from India Vol-1 - Government Monotype Press 1907- pages 412
6. An Official account of the Chitral expedition 1895 By W R Robertson- Calcutta: 1898 office of the superintendent of government printing India. page- 65-66-
7. A COLLECTION OF TREAIES ENGAGEMENTS AND SANADS RELATING TO INDIA NEIGHBOURING COUNTRIES by Aitchison C.U.-Vol 11- MITTAL PUBLICATIONS DELHI - Reprinted in India 1983
8. The Bombay Chronicle 28 June 1933-Publication date 1933-06-29
9. The Cyclopedia of India and of eastern and southern Asia third edition
10. Hayat Afghani, Muhammad Hayat khan
11. Record of the expeditions undertaken against the north west frontier tribes. compiled from the military and political dispatches lieu colonel McGregor's gazetteer by lieutenant colonel W.H. Paget Calcutta office superintendent of government printing 1874. pages 167-169-189-190-191
12. lumsden of the guides by sir peter stark lumsden G.R. Elsmie. page 110-111-112
13. Frontier and overseas expeditions from India Vol-1 - Government Monotype press 1907- pages 405 to 410
14. Frontier and Overseas expeditions from India. Vol 1. Supplement A. 1908 operations against the Mohmand's. pages 8 to 18 - 55
15. Accounts and papers. 65 volumes. session 29 January 1908 to December 1908. (pages 132-134-135-148- 150-151-
16. Accounts and papers 57 volume- 12- Military Operations in the north west frontier progress and condition session 8 February 1898 -12 august 1898. pages. 1-2-7-42-61-67-72-78-79-93
17. Frontier and overseas expeditions from India Vol-1 - Government Monotype press 1907- pages 399-400-401-402-403-404-405-406-412

(c) ketabton.com: The Digital Library

18. N.W.F.P Gazetteers. Peshawar District-Vol A-1931.Printed at the Civil and military gazette ltd by E.G. Tilt manager 1934- page 78-79
19. A COLLECTION OF TREATIES. ENGAGEMENTS AND SANADS.RELATING TO INDIA AND NEIGHBOURING COUNTRIES. Complied by C.U. AITCHISON B.C.S. VOL-11 -XI. Calcutta Superintendent government printing India 1909 -Pages 17-18-19
20. The Bombay Chronicle 25 November 1934
21. Summary of the principal events and measures of the viceroyalty of the earl of Minto volume 1- by government monotype press Simla 1910- page 8-12-66-77-
22. Reference (د غازي ميرزمان خان ونډه - عبدرحمان زماني -ص ۱۳۹- ۴۶-۱۴۰)
23. Reference محمد شفيع صابر-تاريـــخ صوبه سرحد- پاڼه ۶۶۶

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library